

Povzetki

Katica Drobne, Vida Pohar, Janez Pohar

ŠKALE PRI VELENJU DANES Z DEDIŠČINO IZUMRLIH TROBČARJEV

Anancus arvernensis in *Mammut (Zygodon) borsoni* iz obdobja mlajšega pliocena

Mineva 50 let, odkar so delavci Rudnika lignita Velenja leta 1964 na pobočju pod vasjo Škale našli ostanke kosti in zob velikih živali. Z otipom okla so spoznali, da gre za pradavne slone. In res, ta naključna najdba pri nižanju hriba z bagri je prinesla izjemno novico – odkritje mastodonta. V ozki in 12 km dolgi Velenjski dolini so bili obogateni 1000 m debeli skladi s pomembnim ležiščem lignita, dodatno še z najdbo skeleta mladega mastodonta. V peščeno glinenih sedimentih je čakal več kot 2,6 milijona let, da je spet prišel na površje, enako kot njegov sodobnik anankus v plasteh pod in nad njim.

V novembru 1964 je štiričlanska ekipa geologov opravila izkopavanje na 90 m² površine na koti 396,90 m. Na tem že 4. nahajališču ji je uspelo najti 150 kosti skeleta in glave, z 2 okloma in molarji, redke cele kosti, mnoge pa nepopolne. Ohranjena je bila dobra polovica trupa mladiča, *Mammut (Zygodon) borsoni*, doslej prve in edine najdbe v Sloveniji. Manjše število kosti in zob je že bilo zbranih na vrhu pobočja v 1. in 2. nahajališču ter spodaj v tretjem, na koti 387 m ob potoku Sopot. Le te so pripadale po velikosti manjšemu trobčarju, kar pogosti najdbi v Sloveniji, z imenom *Anancus arvernensis*. Prav njega predstavljajo skulpture v mestu ob Velenjskem jezeru, delo kiparjev Stanislava in Ljiljane Tucaković.

V prispevku želimo predstaviti delo ekip, ki so sodelovale pri izkopavanju kosti in zob, njih prepariranju, analizi sedimentov, mineralogiji, preučevanju fosilnih mehkužcev in diatomej ter bogato dediščino pelodov, zbrane iz časa bivanja trobčarjev.

Irena Debeljak

FOSILNI TROBČARJI IZ ŠALEŠKE DOLINE

V prispevku je predstavljen paleontološki vpogled v razvoj trobčarjev, med katere sodi tudi mastodont iz Šaleške doline. Predstavljene so značilnosti teh izumrlih trobčarjev ter svet, v katerem so živeli. Kot bomo videli, so bile prav spremembe okolja ključne pri njihovi evoluciji, širjenju in navsezadnje tudi izumrtju.

Miloš Markič

VELENJSKI PREMOGOVNI BAZEN IN LIGNIT V NJEM

V prispevku predstavljamo kratek pregled geoloških značilnosti velenjske premogovne kadunje v Šaleški dolini. To je eno naših najmlajših odkritih nahajališč premoga – lignita, ki pa je danes še edini obratujoči premogovnik pri nas. Zagotavlja proizvodnjo za približno eno tretjino električne energije. Velenjski lignitni sloj sodi med ene najdebelejših slojev premoga na svetu, je referenčni premogovnik za podzemno pridobivanje debelih slojev premoga v Evropi in slovi tudi po tem, da je tehnološko in varnostno eden najmodernejših rudnikov na svetu. V prispevku želimo vsaj v nekaj besedah osvetliti pomen velenjskega premogovnika, in to v času, ki premogovništvu ni prav naklonjen, strokovnjaki in gospodarstveniki pa vemo, da bi bili brez premoga v preskrbi z energijo kratke sape. Mnoge dežele, tudi premogovno »zgodovinske«, danes premog uvažajo, ker brez njega ne morejo pokriti energetske porabe. Mi pa imamo velenjski lignit, z njim tudi delovna mesta, domači vloženi kapital, razvoj in veliko znanja, ki ga bomo lahko uspešno uporabljali tudi v prihodnje. Dejstvo namreč je, da bodo zaloge lignita v Velenju čez kakšnih 40 let pošle.

Vasja Mikuž, Jernej Pavšič

**EDINSTVENI PLIOCENSKI SESALEC IZ
ŠALEŠKE DOLINE**

V prispevku so obravnavane najdbe tapirjev iz pliocenskih plasti Šaleške doline. Prvi tapirjevi kostni ostanki in zobje so bili najdeni v letu 1887, drugi leta 1979, vsi v plasteh nad lignitom. Vse najdbe pripadajo vrsti *Tapirus arvernensis* Croizet et Jobert, 1828, ki je bila na takratnem območju Evrope zelo razširjena.

Danijela Brišnik

NOVI ARHEOLOŠKI PABERKI ŠALEŠKE DOLINE

Arheološka stroka je v zadnjih dveh desetletjih naredila velik korak v razvoju preventivne arheologije in v razvoju metod t. i. daljinskega zaznavanja. Daljinsko zaznavanje združuje vrsto neinvazivnih postopkov, s katerimi odkrivamo in dokumentiramo sledove delovanja človeka v prostoru – na površini in pod površino tal. Govorimo o rekognosciranju iz zraka, analizi satelitskih posnetkov, izmerah dnov in podpovršij voda z različnimi elektronskimi in optičnimi senzorji in izmeri reliefa s tehnologijo LiDAR (letalsko lasersko skeniranje površja). Količina podatkov o izrabi prostora skozi starejša zgodovinska obdobja se je z uporabo teh orodij močno povečala, kar seveda velja tudi za območje Šaleške doline.

Vendar »surovi« podatki, ki kažejo na možnost, da je določena struktura, oblika ali pojav v pokrajini delo človeških rok, še ne potrjujejo / dokazujejo obstoja arheološkega najdišča. Pot do te potrditve je daljša in obsega izvedbo kopice različnih arheoloških raziskav (arheološka topografija, površinski in podpovršinski terenski pregledi, arheološki strukturni pregledi in stavbna analiza, vzorčenje z vrtnami, geofizikalni pregledi, arheološki testni izkopi ipd.). Raziskave so običajno povezane z načrtovanimi posegi v prostor, pri katerih je v postopek načrtovanja vključena tudi ocena arheološkega potenciala obravnavanega območja gradnje, ki je namenjena pridobivanju informacij o ranljivosti oziroma primernosti prostora glede na predlagano prostorsko ureditev. Rezultati raziskav omogočajo ustreznejše prostorske ureditve z vidika varstva nepremične arheološke kulturne dediščine, hkrati pa se občutno zmanjša možnost naknadnih naključnih najdb arheoloških ostalin ob posegih v prostor.

Večina v zadnjih 15 letih novoodkritih arheoloških najdišč v Šaleški dolini je povezana z že izvedenimi ali načrtovanimi večjimi gradbenimi posegi v prostor: načrtovano gradnjo III. razvojne osi, z izgradnjo plinovoda Šentrupert–

Šoštanj, s prenovo trškega jedra Šoštanj, s statično sanacijo cerkve sv. Urha v Gaberkah ...

V članku predstavljamo nekaj novih arheoloških najdišč, ki potrjujejo kontinuiteto poselitve Šaleške doline in okolice skozi zgodovino: Gaberke – Arheološko najdišče Sv. Urh (EŠD 30003), Velenje – Arheološko območje Dorše (EŠD 11679), Velenje – Arheološko območje Turn (EŠD 29735), Veliki Vrh – Arheološko območje Turinski vrh (EŠD 29839) ...

*Ambrož Kvartič***LOV NA ŠALEŠKE ZAKLADE****Lokalne manifestacije pripovedne ostenzije**

Splošno je znano, da se konkretni dogodki v folklorizacijskem procesu preobražajo v pripovedi. Velikokrat pa ostane spregledano, da tudi zgodbe izzovejo ustvarjalni oziroma tvornostni odziv, ki v praksi konkretno oblikuje pripovedovalčev svet in način življenja. Temu pojavu v folkloristiki pravimo *ostenzija*, s tem konceptom pa opisujemo vsakršno udejanjanje vsebine pripovedne folklore v realnem življenju. Primerov ostenzije je veliko: na primer ko mladi ponoči hodijo na pokopališča, da bi izkusili nadnaravne dogodke iz pripovedi, ko 'urbane legende' o terorizmu in beguncih povzročijo paniko, ko se ljudje lotijo eksperimentalnega preverjanja pripovednega gradiva in tako dalje. Pri ostenziji gre torej za manj izpostavljen, a zelo pomemben del pripovednega dogodka, ki pa nam ravno tako kot besedila sama pomaga razumeti umeščenost pripovedne folklore v konkretna (mikro) okolja njenih nosilcev ter posledično izluščiti njen pomen.

Na Slovenskem so med najpomembnejšim in najpogostejšim pripovednim gradivom, ki izzove ostenzijske reakcije, zgodbe o skritih zakladih. Ti zakladi so v pripovedih predstavljeni kot fizično ali 'magijsko' težko dostopni, a so hkrati vedno umeščeni v pripovedovalcu / poslušalcu bližnja realna prostor in čas. Tradicijski repertoar teh pripovedi zaokrožajo motivi, kot so zakladi, ki so jih v naših krajih pustili Turki, ki bremenijo preplete graščake, ki jih 'vrednemu' 'obljubijo ali pred 'nevrednim' varujejo mitološka bitja, in podobno. S (predvsem grajskimi) pripovedmi o skritih zakladih je napolnjena tudi Šaleška dolina, iz lokalnih pričevanj, spominskih pripovedi, dnevnških zapiskov in časopisnih člankov pa je razvidno, da so bile prav te pripovedi v preteklosti že večkrat vzrok za dejanske iskalne akcije šaleških 'lovcev na zaklade'.

Jernej Komac

**»FRANGAR, NON FLECTAR, ZRUŠIM SE,
A NE ODJENJAM«: KRAJI SPOMINA NA
VELIKO VOJNO V ŠALEŠKI DOLINI IN
OKOLICI**

1. svetovna vojna ali »velika vojna«, kot so jo imenovali ob svojem času, je pustila sledi tudi globoko v zaledju. Po vojni so tisti, ki so se vrnili, ostali z vojno za vedno povezani, s tem pa ostali povezani tudi s tistimi, ki sreče v vrnitvi niso doživeli. Čeprav se je v Kraljevini SHS pojavljala težava pri spominjanju tistih, ki so se med vojno borili na strani nasprotnika, ki zdaj ni več obstajal, je kljub temu veteranska organizacija z družinami in sokraji tudi po številnih krajih na Šaleškem in v bližnji okolici postavila spomenike in spominske plošče padlim v vojni. Ti so postali »kraji spomina«.

2. svetovna vojna je poskrbela za spremembo. Kraji spomina na 1. svetovno vojno so bili potisnjeni v ozadje. Vsepovsod so nastajala nova spominska obeležja v spomin na 2. svetovno vojno, s to razliko, da je tokrat k ustvarjanju in ohranjanju spomina pripomogla tudi državna oblast. Nekateri kraji spomina velike vojne so bili odstranjeni, drugi so poslej ostali le v domeni družin žrtev.

V članku bomo skušali pogledati na vse znane lokacije spominskih obeležij velike vojne ter jih skušali opisati in opisati. Marsikateri od njih so izredno zanimiva dela umetnikov, v katerih se prepletajo tudi značilnosti obdobja, v katerem so nastali. Poleg tega bomo skušali odgovoriti na vprašanje, zakaj in čemu so se kraji spomina na 1. svetovno vojno ohranili zunaj centra Šaleške doline. Ob tekoči stoletnici 1. svetovne vojne je mogoče čas, da pozabljene ponovno obudimo v spominu.

Aleksandra Gačič

KORESPONDENCA MED POLBRATOM FRANOM MAYERJEM IN BOGUMILOM VOŠNJAKOM

19. maja 2016 smo obhajali 150-letnico rojstva znamenitega šoštanjkega župana dr. Frana Mayerja. Mayerjeve zasluge so v lokalnem zgodovinoписju dokaj dobro poznane, a manj je znano dejstvo, da je bil njegov polbrat dr. Bogumil Vošnjak politik in diplomat, ki ga je predvsem 1. svetovna vojna zavihtela v svet političnih in diplomatskih dogajanj. Za slovensko zgodovinoписje je pomemben zaradi več dejavnikov v času burnih dogodkov doma in po svetu na začetku prejšnjega stoletja. Pomembna je bila predvsem njegova vidna vloga v Jugoslovanskem odboru, v katerem je kot aktiven član opozarjal svet na Slovence in druge južne Slovane, ki naj bi se čim prej osvobodili habsburške nadoblasti ter se združili v enotno in tuje nadoblasti osvobojeno državo. Kot edini Slovenec je lahko takšno združitev kronal s podpisom *Krfske deklaracije*. Po vojni je bil nagrajen z mestom generalnega sekretarja jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu, kasneje pa imenovan za izrednega poslanika in pooblaščenega ministra na poslaništvu v Pragi. Kasneje se je v raznih funkcijah pojavljal v družbenem in političnem življenju skupne države vse do začetka 2. svetovne vojne. Kot politično sporna oseba in nasprotnik komunizma je po vojni pobegnil v ZDA in tam tudi umrl.

Mayer in Vošnjak sta bila polbrata po materi Henriette Mayer, ki se je poročila z znamenitim Mihaelom Vošnjakom. Kljub razliki v letih in čeprav nista odraščala skupaj, sta razvila pravi bratski odnos, kar razkriva njuna korespondenca, ohranjena iz časa po 1. svetovni vojni. Ravno njuna korespondenca, ki jo hrani Arhiv RS, bo tema pričujočega članka. Korespondenca se nanaša predvsem na Mayerjeve prošnje bratu, naj mu pomaga poiskati službo za sina Dušana. Ohranjena je tudi korespondenca, povezana s pripravami na volitve v Narodno skupščino, in Vošnjakovo posvetilo ob Mayerjevi smrti.

Verica Pogačar, Olga Janžovnik, Gabrijela Rednak

PLETERJE V ŠALEŠKI DOLINI

Društvo REVIVAS Škale vse od svoje ustanovitve zbira gradivo in spomine na nekdanje središče vasi Škale in zaselke okrog tega središča. Zaselek Pleterje (zdaj pod Velenjskim jezerom) je v celoti izgini, o njem pa društvu doslej ni uspelo zbrati veliko gradiva in pričevanj. S pričujočo raziskavo skušajo to vrzel zapolniti ter na enem mestu zbrati čim več gradiva in informacij, s pomočjo katerih bi si bilo možno nazorno predstavljati ta zaselek in življenje v njem. Zbrali so še nekaj pričevanj prebivalcev Pleterij in domačinov, ki na svoj način dopolnjujejo podobo zaselka Pleterje ter nakazujejo travme ljudi, ki so se soočali z neizogibnim dejstvom, da se bodo njihovi domovi porušili in se bodo morali odseliti.

Miran Aplinc

OD HIŠNIH ŠTEVILK DO ULIC IN TRGOV V ŠOŠTANJU

Ob spoznavanju mesta ne moremo mimo njegove preteklosti in značaja, ki mu je dan. Mestne ulice, trgi, zelene površine in javni prostori predstavljajo njegovo preteklost in življenje. Njegovi predvsem starejši prebivalci še znajo povedati, da je Šoštanj mesto z vonjem po usnju. Vendar se danes po ukinitvi industrijske proizvodnje usnja ta značaj ne čuti več, vse bolj pa prihajajo do izraza novi dejavniki. Prometne poti odražajo prostor, krajevna imena, zgodovinske dogodke, osebnosti itn. Razlogov, zakaj so bili izbrani, ne poznamo, kljub temu pa nam danes omogočajo orientacijo za gibanje po mestu, pošti pa pregledno dostavo pošilk.

Poimenovanje šoštanjskih ulic zajema prvotno numeracijo: prvo poimenovanje leta 1931, preimenovanje med okupacijo in vnovično poimenovanje leta 1953 ter spremembe do današnjega časa. Vrednotenje dosedanje prakse poimenovanja ima namen oceniti stanje, torej kako načini poimenovanja predstavljajo našo preteklost in sedanost, povezanost mesta v širšem prostoru.

Od druge polovice 19. stoletja je bil Šoštanj gospodarsko in upravno središče Šaleške doline. V dvajsetem stoletju je z razvojem premogovništva in splošno industrializacijo omenjeno vlogo vse bolj prevzemalo in končno prevzelo Velenje. Razvoj se je ustavil in mesto je zaradi intenzivnega razvoja premogovništva izgubljalo prostor in z njim ulice in stavbe. Ta trend je bil zaustavljen šele pred nekaj leti. S podelitvijo mestnih pravic leta 1911 so v Šoštanju prvič nastali pogoji, ki so omogočali poimenovanje ulic in trgov, vendar se je to zgodilo šele dvajset let kasneje. Leta 1931, v času gospodarske krize in županovanja dr. Frana Mayerja, je uspela izgradnja prvega javnega vodovoda, ob tem pa je prišlo tudi do prvega poimenovanja ulic in trgov. Imena so bila izbrana po pomembnih osebnostih slovenske, jugoslovanske in kulturne zgodovine, ki pa so bila med okupacijo spremenjena.

Po koncu 2. svetovne vojne so bila nekatera poimenovanja izbrana po padlih boricih partizanskega gibanja, revolucionarjih, komunistih in narodnih herojih. Poimenovanja so se z nekaterimi spremembami ohranila vse do danes.

Mateja Medved

**PEDAGOŠKI VELIKAN GUSTAV ŠILIH.
OB STOLETNICI ČUDEŽA PRI KOBARIDU**

Šaleški rojak Gustav Šilih je bil pred 2. svetovno vojno in po njej ena najvidnejših pedagoških osebnosti na slovenskem in tedanjem jugoslovanskem ozemlju. Širši nestrokovni javnosti, zlasti domači šaleški, pa je bolj znan kot avtor dveh del za mladino, dolinske bajke Nekoč je bilo jezero in mladinskega romana Beli dvor. Leta 2014, ko smo obeležili stoletnico začetka 1. svetovne vojne (potem ko smo leta 2013 zaznamovali tudi 120. obletnico njegovega rojstva), pa je v lokalnem okolju Šaleške doline in zavesti domačinov ponovno zaživela že znana zgodba o njegovem vojskovanju v 1. svetovni vojni ter »znanstvu« s kasnejšim nemškim feldmaršalom Erwinom Rommlom, znanim po vo-denju odmevnih vojaških operacij v severni Afriki med 2. svetovno vojno.

Lado Planko

FIŠERJEVA GROBNICA S KAPELO

Območje Velenja ni prav bogato z arhitekturo starejšega datuma, če seveda odštejemo ohranjene in manj ohranjene gradove. Neogotska grobnica in kapela družine Fišer je bila zgrajena leta 1927 in predstavlja eno od izjem. Članek skuša iz ne prav bogatih virov razkriti zgodbo kapele, s katere nastankom sta predvsem povezana brata Branislav in Vladimir Fišer ter njuna starša Ivan Fišer in Ana Skaza. Njena smrt je bila tudi povod zanjo. Posebno vlogo je Vladimir v tej zvezi namenil svoji nekdanji ženi Danici Pirc, pozneje poročeni Chelton.

*Vlado Vrbič***KDAJ SE JE V RESNICI RODIL KAJUH**

Današnji vpogled v Rojstno in krstno knjigo župnije Šoštanj na stran 56, zaporedna številka 163, kaže, da se je Karel Destovnik Kajuh rodil 19. decembra 1922, vendar strokovno mnenje opozarja, da je bila številka 9 v dnevu rojstva v nekem obdobju popravljena / poudarjena. Da je bil prvotno zapisan datum rojstva 13. december, dokazujeta vpisa v indeks iste knjige in prav vsi (!) uradni zapisi jugoslovan-
skih oblasti v številnih doslej najdenih dokumentih: vpisnice, spričevala, status annimarum ... pred 2. svetovno vojno. Edini medvojni dokument – zapisnik nemške policije – navaja datum rojstva 19. december. Edini uradni povojni dokument – dopis Okrajnega komiteta ZKS Šoštanj, ter zapisi v Zborniku narodnih herojev 1957 in Vojni enciklopediji 1964 s Seznamom narodnih herojev Jugoslavije navajajo za rojstni datum 13. december 1922. Ostali dosegljivi povojni viri: časopisni članki, zapisi v revijah, knjige, gesla ... ves povojni čas pa v glavnem (brez preverjanja) povzemajo rojstni datum 19. december. K temu lahko štejemo tudi zapis v Knjigi umrlih.

Po primerjavi vseh dosegljivih virov in na osnovi analize pisave lahko brez večjega tveganja trdimo, da se je pesnik in narodni heroj Karel Destovnik - Kajuh rodil 13. decembra 1922, in ta datum odslej tudi uradno uporabljamo.

Andreja Ažber

**ZABAVNA PLESNA IN KAVARNIŠKA
GLASBA V VELENJU MED OBEMA
VOJNAMA DO ZGODNJIH ŠESTDESETIH
LET**

Ogrodje in rdeča nit prispevka so zapisi spominov in ustno pričevanje glasbenika Zvoneta A. Grebenška. Svojo glasbeno pot samouka je začel že kot majhen pobič, 'pridružení' član Godbe Premogovnika Velenje; njegov 'stric', godbenik Tone Mravljak, ga je namreč jemal s seboj na vaje, na katerih je neposredno srkal vtise. Pozneje se je seveda tudi sam pridružil godbi, v številnih zasedbah plesnih ansamblov pa je igral najprej bobne, nato pa še klarinet in saksofon. Dolga leta je bil tudi arhivar in notograf Rudarske pihalne godbe. Njegovo dragoceno pričevanje je osvetlilo do zdaj neraziskano področje glasbene zgodovine žanrov plesne glasbe iz predvojnega obdobja do šestdesetih let 20. stoletja.

Tjaša Konovšek

VSTOPANJE ŽENSK V SFERO JAVNEGA V ŠALEŠKI DOLINI OB KONCU ŠESTDESETIH LET 20. STOLETJA

Ženske so po 2. svetovni vojni na Slovenskem dobile nov položaj. Temeljni vzrok za spremembo je bilo njihovo sodelovanje v narodnoosvobodilni vojni in širšem partizanskem gibanju. V njem niso prevzele le tradicionalnih vlog posrednic ter negovalk, temveč so se boja aktivno udeležile. Po vojni so dobile volilno pravico in zaživele so v državi, ki je zagovarjala delo kot vrednoto in katere ideal je bil zaposlen državljan. Ženske so tako opravljale tudi netradicionalna dela. V Šaleški dolini je izrazit primer tega Tovarna gospodinjskih aparatov Gorenje, medtem ko sta premogovnik Velenje in termoelektrarna Šoštanj ohranila pretežno moški značaj.

Pričujoč prispevek temelji na dveh trditvah. Prva je, da so ženske v poznih šestdesetih in delno na začetku sedemdesetih letih 20. stoletja imele opazen delež delovanja v javni sferi. Druga trditev je, da je njihov vstop v javno sfero temeljil na predvojnih vrednotah in predstavah o tem, kaj se za žensko spodobi in kakšna je njena vloga v zakonu, družini in širši družbi. Večina žensk, ki je vstopala v javno sfero, je to naredila zaradi stapljanja zasebne sfere z javno v kontekstu državne ideologije. Še vedno je bila njihova primarna vloga biti mati, žena, gospodinja, ob vsem tem pa so ženske opravljale še redno službo. To je od njih zahtevalo dvojni napor.

Kar se tiče političnih pravic in aktivnosti žensk na tem področju, so te res zavzele določene politične funkcije, vendar so imele le izjemoma v svojih rokah realno politično moč. Delovale so predvsem v šolstvu, vzgoji in pri delu z mladimi. Množično so se v politiki udejstvovale le kot volivke, k čemur jih je močno spodbujala država. Pregled tematike je razdeljen na krajše sklope, preko katerih lahko sledimo vlogi žensk v javnem življenju na območju Šaleške doline v šestdesetih letih 20. stoletja.

Mateja Kvartič Dolinšek

**INTERVJU Z AKADEMIKOM DR. JANEZOM
OREŠNIKOM O JEZIKOSLOVCU KARLU
OŠTIRJU**

V prvem delu članka je na kratko predstavljeno življenje jezikoslovca Karla Oštirja in manj poznana dejstva o jezikoslovčevem življenju, ki jih je akademik Janez Orešnik predstavil na svojih predavanjih. Drugi del pa je intervju z Janezom Orešnikom o spominih na šaleškega jezikoslovca Karla Oštirja. Janez Orešnik predstavlja svoje spomine, ko je bil še Oštirjev študent, stike in prijateljsko druženje pa sta ohranila vse do zadnjih dni Oštirjevega življenja.

Boris Salobir

KAKO SMO ISKALI JANEZA KORENČANA

Leta 1993 so v Družmirju podrli eno zadnjih hiš, to je Basistovo hišo – gostilno, v kateri je bila na podstrešju shranjena škatla osemmilimetrskih filmov. Filmi, posneti v letih 1945–1947, vsi črno-beli, so bili v odličnem stanju, vendar nismo vedeli, kdo je avtor. Te filme smo pregledali, presneli na digitalno tehniko in skupaj z Arhivom Slovenije šele po dvajsetih letih odkrili njihovega avtorja in člane družine. Avtor filmov je Janez Korenčan iz Ljubljane, ki se je v času snemanja mudil tudi v Šoštanju. Filmi prikazujejo življenje njegove družine, pa tudi posnetke raznih krajev po Sloveniji in drugih dogodkov.

Zbirka filmov, dolga skoraj tri ure, je odličen etnološki prikaz takratnega časa, družinskih šeg in navad, izletov, oblačil in tudi ruševin, opominov na pravkar minulo 2. svetovno vojno. Krog pregledovanja in presnemavanja filmov se je zaključil s projekcijo posnetka trga v Šoštanju, posnetega 1. junija 1947, na prvih Šoštanjskih filmskih večerih.

Silvo Grmovšek

**OD BORGESA DO KRLEŽE: DIGITALNA
DOMOZNANSKA ZBIRKA KNJIŽNICE
VELENJE – DGIDOM**

V prispevku je predstavljen kontekst nastanka domoznanske digitalne zbirke Knjižnice Velenje, ki obsega 11 tisoč z metapodatki opremljenih enot digitalnega gradiva. Pojasnjeni so tudi razlogi, zaradi katerih prevladuje novejše digitalizirano gradivo. Predstavljeni so koncept, struktura in proces nastajanja zbirke ter njena specifika: zbirka namreč obsega vse vrste knjižnega in neknjižnega gradiva, vključno z drobnimi tiski, sivo literaturo, plakati in virtualnimi domoznanskimi razstavami ipd. Posebnost zbirke je tudi prevladujoči delež filmskega in video ter glasbenega gradiva, kar je odraz izjemno vitalne lokalne glasbene in filmske ter video produkcije. Pri aplikaciji brskalnika je izbran metapodatkovni standard Dublin core, brskalnik pa se deli na uporabniški vmesnik za pregledovanje vsebin in administrativni vmesnik za vnašanje.

Prva verzijo digitalne domoznanske zbirke je bila javnosti predstavljena pred šestimi leti. Zbirka je bila promovirana v lokalnih medijih in internih informacijskih poteh Knjižnice Velenje. Nova izdaja zbirke s spletno aplikacijo z brskalnikom po digitalni zbirki je končana in bo letos predstavljena javnosti.

Digitalno zbirko kot shrambo domoznanskega gradiva želimo dopolniti s produciranjem besedil, ki bi povzela temeljna védenja z večine domoznanskih področij iz našega lokalnega okolja. Šaleški biografski leksikon in Glasbeni leksikon sta že izšla, načrtujemo pa še pripravo preostalih posebnih leksikonov s področja lokalnega gospodarstva, kulturne in tehnične dediščine, geografije ter rastlinskega in živalskega sveta.

Jože Vogrinc

POPOTOVANJE IZ GORICE V GORICO

Esej ob dejanskem izletu iz Nove Gorice v italijansko Gorico z avtobusom in vrnitvi peš čez znamenite točke obeh Goric, predvsem pa skozi primerjavo nekdanjih novih socialističnih industrijskih mest, Velenja in Nove Gorice, predstavi razmišljanje o obeh Goricah kot mestu na meji. Esej se ob poti premika skozi čas in skozi spominske pokrajine, da bi se dotaknil občutka, kako je živeti post-mejno.